

ไอยเรศ บุญฤทธิ์. **วัดมุงคลทางดนตรีไทยในสังคมไทยร่วมสมัย: การสร้าง ความหมาย และบทบาท.** (๒๕๖๐).

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรมินท์ จารุวร

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ศิราพร ณ ถลาง

วัตถุประสงค์: ๑. รวบรวมและจัดประเภทวัดมุงคลทางดนตรีไทยที่มีการสร้างใหม่ในสังคมไทยร่วมสมัย

๒. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้าง ความหมาย และบทบาทของวัดมุงคลทางดนตรีไทยในสังคมไทยร่วมสมัย

สมมติฐาน: การสร้างวัดมุงคลทางดนตรีไทยในปัจจุบันเป็นทั้งปรากฏการณ์ทางศิลปะและปรากฏการณ์ทางสังคม มีรูปแบบหลากหลาย เช่น เหริยญ ผ้ายันต์ ล็อกเกต เครื่องดนตรีย่อยส่วน เป็นต้น วัดมุงคลทางดนตรีไทยเหล่านี้แตกต่างกันตามคติความเชื่อทางดนตรีและบริบทของการสร้าง กระบวนการสร้าง ประกอบด้วยผู้สร้างซึ่งมีทั้งคนในและคนนอกวงการดนตรีไทยที่นำคติความเชื่อและอนุภาคต่าง ๆ ในวัฒนธรรมดนตรีไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น และวรรณคดีไทยมาประกอบสร้าง ทำให้ความหมายและบทบาทของวัดมุงคลที่สร้างมีนัยเชิงสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงพลวัตของวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมไทยร่วมสมัย

บทคัดย่อ: วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและจัดประเภทวัดมุงคลทางดนตรีไทยที่มีการสร้างใหม่ในสังคมไทยร่วมสมัย และวิเคราะห์กระบวนการสร้าง การสร้างความหมาย และบทบาทของวัดมุงคลทางดนตรีไทย โดยรวบรวมข้อมูลวัดมุงคลทางดนตรีไทยจากข้อมูลเอกสาร ข้อมูลภาคสนาม รวมถึงข้อมูลในสื่อสมัยใหม่ ทั้งในบริบทวัฒนธรรมดนตรีไทยและบริบทนอกวัฒนธรรมดนตรีไทย

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเหริยญพระนารายณ์ (พ่อแก่) ของวัดพระพิเรนทร์ กรุงเทพมหานคร ในปี ๒๕๑๓ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างวัดมุงคลทางดนตรีไทยในบริบทวัฒนธรรมดนตรีไทยและสังคมไทยร่วมสมัย และหลังจากปี ๒๕๑๓ เป็นต้นมา การสร้างวัดมุงคลทางดนตรีไทยปรากฏให้เห็นเป็นพลวัตที่มีความหลากหลาย ผู้วิจัยจัดประเภทรูปแบบของวัดมุงคลทางดนตรีไทยได้ ๗ ประเภท คือ เหริยญ ผ้ายันต์ ล็อกเกต รูปจำลองเทพสังคีตอาจารย์ รูปจำลองเครื่องดนตรีไทย รูปแบบวัดมุงคล “จุดคามรามเทพ” และรูปแบบอื่น ๆ

วัดมุงคลทางดนตรีไทยในสังคมไทยร่วมสมัยเกิดขึ้นโดยผู้สร้างที่จัดทั้งที่เป็นคนในวงการดนตรีไทย ประกอบด้วย บ้านหรือสำนักดนตรี วัด สถาบันทางดนตรี และบุคคล และ ผู้สร้างที่เป็นคนนอกวงการดนตรีไทย ประกอบด้วยสถาบันต่าง ๆ ในสังคม และกลุ่มผู้มีจิตศรัทธา

ในการประกอบสร้างความหมายของวัดมุงคลทางดนตรีไทย พบว่า มีการใช้สัญลักษณ์ทางดนตรีไทยอย่างหลากหลายและมีพลวัต ทั้งการใช้สัญลักษณ์จากความเชื่อดั้งเดิม การใช้สัญลักษณ์จากความเชื่อท้องถิ่น การสร้างสัญลักษณ์ใหม่ และการนำสัญลักษณ์เดิมมาสร้างความหมายใหม่ นอกจากนี้ ยังมีการสร้างความเป็นมงคลให้แก่วัดมุงคลทางดนตรีไทยผ่านพิธีกรรม ได้แก่ พิธีพุทธาภิเษก พิธีเทวาภิเษก พิธีสังคีตภิเษก และ ผ่านการผูกเรื่องเล่า

วัดมุงคลทางดนตรีไทยเหล่านี้แตกต่างกันด้วยคติความเชื่อทางดนตรีและบริบทของการสร้างโดยมีการนำคติความเชื่อและอนุภาคต่าง ๆ ในวัฒนธรรมดนตรีไทยผนวกกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและวรรณคดีไทยมาประกอบสร้างทำให้ความหมายของวัดมุงคลทางดนตรีไทยขยายขอบเขตกว้างกว่าเดิม ประเด็นดังกล่าวทำให้เห็นพลวัตด้านรูปแบบและการใช้สัญลักษณ์ พลวัตด้านการสร้างความหมายและความเชื่อให้แก่วัดมุงคลทางดนตรีไทย และพลวัตทางวัฒนธรรมเมื่อเทพสังคีตอาจารย์และครูในวัฒนธรรมดนตรีไทยถูกทำให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม

วัตถุมงคลทางดนตรีไทยมีบทบาทในฐานะวัตถุทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อจิตใจ ความเชื่อ และ วัฒนธรรมการดนตรี นอกจากนี้ ยังมีบทบาทในฐานะที่เป็นบันทึกประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมดนตรีไทยด้วยการดำรง รักษาความเชื่อทางดนตรีไทยผ่านวัตถุสัญลักษณ์ต่าง ๆ ด้วยวิธีคิดในลักษณะของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม